

*І. А. Ажаман,
д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса
ORCID: 0000-0002-0245-1652*

*Д. О. Сливка,
аспірант кафедри менеджменту і маркетингу,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса
ORCID ID: 0000-0003-2200-4646*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.23.20

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*I. Azhaman,
Doctor of Economic Sciences, professor, Head of the Department of Management
and Marketing, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa
ORCID ID: 0000-0003-2200-4646
D. Slyvka,
postgraduate student of the Department of Management and Marketing,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa
ORCID ID: 0000-0003-2200-4646*

TRENDS IN THE STATE OF FINANCING INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE

Розглянуто і проведено аналіз сучасного стану інноваційної діяльності в Україні, досліджено стан фінансування інноваційної діяльності. Досліджено та проаналізовано загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність в Україні за період 2012—2018 років. Було визначено, що частка кількості інноваційно активних підприємств загальній кількості промислових підприємств перебуває приблизно на однаковому рівні і складає приблизно 16—17,5 % від загальної кількості підприємств за досліджуваний період. Це вказує на те, що підприємства неохоче залучають інноваційні технології в свою діяльність, і таким чином не ефективно використовують інноваційний потенціал. Адже, наприклад, у розвинених світових країнах, як-от: Японія, Сполучені Штати Америки, Китай та Німеччині, частка інноваційних підприємств становить близько 70—80% від загальної кількості таких підприємств. Було проаналізовано джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. На основі цього дослідження було наведено загальні витрати на інноваційну діяльність, а також наведено джерела фінансування інноваційної діяльності. Було встановлено, що переважна більшість фінансування інноваційної діяльності в Україні проводилась за рахунок власних коштів підприємств. Частка державного фінансування в цьому напрямі складає в середньому не перевищує близько 1% від загального рівня ВВП України, тоді як за кордоном цей показник у декілька разів вищий. Було визначено, що за даними інституту статистики ЮНЕСКО Україна займає 42 місце в рейтингу країн світу за рівнем державного фінансування в інноваційну діяльність підприємств. Низьке фінансування інноваційної діяльності призводить до зменшення темпу розвитку в науково-технічному прогресі і також гальмує розвиток економіки держави, що для нашої держави на сьогоднішній день неприпустимо. На основі цих досліджень було запропоновано, що на законодавчому рівні розробити та закріпити механізм пільгового оподаткування інноваційної продукції підприємств, збільшити фінансування з державного бюджету інноваційної діяльності, збільшити кількість державних замовлень у підприємств, які займаються розробками щодо інноваційних розробок, впровадити, підкріплюючи законодавчою базою, пільгові схеми кредитування для таких підприємств.

The analysis of the current state of innovation activity in Ukraine is considered and the state of financing of innovation activity is investigated. The total amount of innovation expenditures in Ukraine for the period 2012–2018 has been researched and analyzed. It was determined that the share of the number of innovative enterprises in the total number of industrial enterprises is approximately the same and is approximately 16–17.5% of the total number of enterprises for the period under study. This indicates that enterprises are reluctant to integrate innovative technologies into their activities, and thus do not effectively utilize innovative potential. For example, in developed world countries such as Japan, the United States, China and Germany, the share of innovative enterprises is about 70–80% of the total number of such enterprises. On the basis of this study, the total cost of innovation was identified, as well as the sources of funding for innovation. It was found that the vast majority of financing for innovation activities in Ukraine was carried out at the expense of enterprises' own funds. The share of state funding in this area is on average not more than about 1% of the total GDP of Ukraine, while abroad this indicator is several times higher. It has been determined that according to the UNESCO Institute of Statistics, Ukraine is ranked 42nd in the ranking of countries in the world by the level of state funding in the innovation activity of enterprises. Low financing of innovative activity leads to a decrease in the pace of development in scientific and technological progress and in turn impedes the development of the economy of the state, which is unacceptable for our country today. On the basis of these researches it was suggested that at the legislative level to develop and consolidate the mechanism of preferential taxation of innovative products of enterprises, to increase financing from the state budget of innovation activity, to increase the number of state orders in the enterprises engaged in the development of innovative development, to implement, to support the legislative framework. Lending schemes for such enterprises. It is also one of the main requirements for future development.

Ключові слова: інноваційна діяльність, фінансове забезпечення, джерела фінансування інвестицій, конкурентоспроможність, будівельна галузь.

Key words: innovative activity, financial support, sources of investment financing, competitiveness, construction industry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним з головних напрямів розвитку держави є і впровадження та використання інноваційних технологій у всіх сферах та галузях держави. Для того щоб впровадження інноваційної діяльності відбувалось на високому рівні, потрібно створити відповідні умови на законодавчому та економічному рівнях, створити позитивні умови для фінансування інноваційної діяльності. На сьогодні саме проблема недостатнього рівня фінансування інноваційної діяльності є однією з головних перепон впровадження інновацій в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами тенденцій стану фінансування інноваційної діяльності в Україні і присвячено широке коло досліджень вітчизняних науковців, а саме: Ю.М. Бажала, Г.В. Возняк, З.В. Юринець Н.Б. Демчишака, М.І. Диби, І.Ю. Єпіфанової, В.В. Занько, К.О. Ільїної, Л.І. Федулова, М.І. Крупки, С.В. Онишко, Я.А. Жаліло, та інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є визначення та аналіз тенденцій стану фінансування інноваційної діяльності в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційна діяльність є однією з головних рушійних сил в економічному та науково-технічному прогресі

країни. Тому держава, яка прагне зміцнити та розвинути свою економіку, повинна приділяти значну увагу для створення відповідних умов спрямованих на розвиток та залучення інноваційної діяльності у всіх галузях економіки та науки.

Враховуючи сучасні тенденції економічного та наукового розвитку світу, які спрямовані на впровадження і розповсюдження інноваційних технологій в різні галузі економіки розвинених країн, спостерігається збільшення впливу на розвиток та повсякденне життя населення шляхом впливу на них інноваційними факторами. Особливо чітко це помітно в якісних впровадженнях у будівельній галузі, що також позитивно впливає на комфортну та економічну життєдіяльність населення, які будуть впливати на економіку всієї держави [1, с. 203–208].

Для України впровадження інноваційної діяльності в будівельній галузі є однією з нагальних напрямів розвитку житлового будівництва. Адже за останні роки Україна перебуває у важкому економічному та політичному стані. Внаслідок цього відбуваються реформи в різних галузях промисловості спрямовані на впровадження новітніх та інноваційних технологій в економіку країни.

В Україні житловий фонд є одним з найбільш не енергоефективних споживачів енергії. За попередніми даними близько 60–70% всіх житлових будинків в Україні є енергозбитковими через те, що вони побудовані ще за радянської влади, коли панувало індустріальне будівництво [2]. На той час не приділялась увага до енергоефективності будинків, а також тодішні норми будів-

Таблиця 1. Загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність

Рік	Загальні витрати на інновації, млн грн	Частка кількості інноваційно активних підприємств від загальної кількості промислових підприємств, %
2012	11480,6	17,4
2013	9562,6	16,8
2014	7695,9	16,1
2015	13813,7	17,3
2016	23229,5	18,9
2017	9117,5	16,2
2018	12180,1	16,4

Джерело розраховано на основі даних Державної служби статистики України [3].

ництва не впроваджували енергозберігаючі технології та відповідні новітні будівельні матеріали, які спрямовані на раціональне використання енергії.

Тому за теперішньої політики українського уряду та економічній ситуації щодо економічній ефективності використання енергетичних джерел енергії, постала проблема щодо реформування та запровадження інноваційних технологій в різні галузі промисловості.

З таблиці 1 видно, що в період 2012—2014 років фінансування інноваційної діяльності поступово зменшувалося від 114880,6 млн грн у 2012 році, до 7695,9 млн грн у 2014 році. Проте у 2015 році фінансування інноваційної діяльності збільшилось до 13813,7 млн грн, а в 2016 році фінансування було рекордним за останні роки і склало 23229,5 млн грн, що понад у два рази перевищило показник 2014 року. Проте в 2017 і 2018 роках спостерігається зменшення фінансування на рівні 9117,5 млн грн та 12180,1 млн грн відповідно.

Щодо частки кількості інноваційно активних підприємств загальній кількості промислових підприємств, то їхня кількість у період 2012—2018 років перебувала приблизно на однаковому рівні і складає приблизно 16—17,5 % від загальної кількості підприємств. Так, наприклад, в розвинених світових країнах, як-от: Японія, Сполучені Штати Америки, Китай та Німеччині частка інноваційних підприємств становить близько 70—80% від загальної кількості таких підприємств [4, с. 136]. Це також вказує на те, що підприємства неохоче залучають інноваційні технології в свою діяльність, і таким чином не ефективно використовують інноваційний потенціал.

Щодо джерел фінансування інноваційної діяльності, то за даними державної служби статистики Ук-

раїни більшість інвестицій складають власні кошти підприємств (табл. 2).

В середньому власні кошти підприємств займають приблизно від 64% до 97% від загальної суми інвестицій. Це вказує на те, що головними інвесторами інноваційної діяльності є самі ж підприємства, які в період сильної світової конкуренції спрямовують значні кошти на розвиток інноваційних технологій.

Так, з таблиці 2 спостерігається значне зниження фінансування інноваційної діяльності в Україні за останні роки, а саме в 2017 році ця частка складала приблизно 0,31% від ВВП, а в 2018 році — 0,34% від загального обсягу ВВП. Це фінансування в два, а подекуди і в три рази нижче, ніж у період 2012—2016 років в Україні.

Також видно, що загальна частка інвестицій спрямованих на розвиток інноваційної діяльності в період 2012—2016 років не перевищувала навіть приблизно 1% від загального рівня ВВП України, а в 2017—2018 році ця частка знизилась на критично низький рівень за період 2012—2018 років, і складала приблизно на рівні 0,3% від загального рівня ВВП України.

Для порівняння з розвиненими світовими державами, фінансування інноваційної діяльності в Україні відбувається на дуже низькому рівні. Так, за даними Інституту статистики ЮНЕСКО топ 10 країн світу, які найбільше інвестують у дослідження та розробки є:

1. США: \$476,5 млрд.
2. Китай: \$370,6 млрд.
3. Японія: \$170,5 млрд.
4. Німеччина: \$109,8 млрд.
5. Південна Корея: \$73,2 млрд.
6. Франція: \$60,8 млрд.
7. Індія: \$48,1 млрд.
8. Великобританія: \$44,2 млрд.
9. Бразилія: \$42,1 млрд.
10. Росія: \$39,8 млрд.

41. Пакистан: \$2,5 млрд.
42. Україна: \$2,4 млрд.
43. Греція: \$2,4 млрд [5].

За даними наведеними Інститутом статистики ЮНЕСКО видно, що в Україні фінансування інноваційної діяльності відбувається на дуже низькому рівні у порівнянні з іншими технологічно розвиненими країнами, і займає 42 місце в рейтингу фінансування інноваційної діяльності. Низьке фінансування інноваційної діяльності призводить до зменшення темпу розвитку в науково-технічному прогресі і також гальмує розвиток економіки держави, що для нашої держави на сьогоднішній день не-

Таблиця 2. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Рік	Витрати на інновації, млн грн	У тому числі за рахунок коштів				Частка ВВП, %
		власних	державного бюджету	інвесторів-нерезидентів	інших джерел	
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6	0,79
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3	0,63
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8	0,49
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0	0,69
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1	0,97
2017	9117,5	7704,1	227,3	107,8	1078,3	0,31
2018	12180,1	10742,0	639,1	107,0	692,0	0,34

Джерело розраховано на основі даних Державної служби статистики України [3].

Таблиця 3. Відсоток коштів інвестованих у інноваційну діяльність в Україні

Роки	Витрати на інновації, млн грн	У тому числі % коштів від загальної суми інвестицій в інноваційну діяльність			
		Власних коштів, %	Державного бюджету, %	інвесторів-нерезидентів, %	інших джерел, %
2012	11480,6	63,90	1,95	8,67	25,48
2013	9562,6	72,92	0,26	13,11	13,71
2014	7695,9	84,98	4,47	1,80	8,74
2015	13813,7	97,20	0,40	0,42	1,98
2016	23229,5	94,86	0,77	0,10	4,27
2017	9117,5	84,50	2,49	1,18	11,83
2018	12180,1	88,19	5,25	0,88	5,68

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України [3].

припустимо. Цілком закономірно, що країни, які вкладають значну кількість інвестицій в інноваційну діяльність є передовими країнами світу, а рівень їхньої економіки та рівня життя населення на сьогоднішній день недосяжний для України.

Щодо державної частки фінансування інноваційної діяльності, то вона за період 2012—2019 роки різнилась, проте у відсотковому еквіваленті від загальної частки інвестицій в інноваційну діяльність, то вона не перевищувала 5,25% від загальної кількості цих інвестицій, таблиця 3. Це вказує на те, що держава не є основним інвестором коштів у інноваційну діяльність.

ВИСНОВКИ

Дослідивши тенденції щодо стану фінансування інноваційної діяльності в Україні, можна зробити висновок, що в Україні інноваційна діяльність фінансується на низькому рівні, адже в період 2012—2016 років не перевищувала навіть приблизно 1%, а в 2017—2018 років ця частка не перевищувала 0,3% від загального рівня ВВП України. Частка інноваційно активних підприємств в Україні в період 2012—2018 років складає приблизно 16—17,5% від загальної кількості підприємств, коли, наприклад, в розвинених світових країнах цей показник становить близько 70—80%.

Для того щоб вивести інноваційну діяльність в Україні на світовий рівень потрібно на законодавчому рівні розробити та закріпити механізм пільгового оподаткування інноваційної продукції підприємств, збільшити фінансування з державного бюджету інноваційної діяльності, збільшити кількість державних замовлень у підприємств, які займаються розробками щодо інноваційних розробок, впровадити, підкріплюючи законодавчою базою, пільгові схеми кредитування для таких підприємств. Так, найголовніше потрібно розробити відповідну законодавчу базу для інноваційної діяльності підприємств і не заважати таким підприємствам розвиватися.

Якщо перелічені вище вимоги будуть створені, тоді в майбутньому можна буде спостерігати стрімке зростання України в рейтингу високорозвинених країн світу.

Література:

1. Регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери [Електронний ресурс] / А.П. Дука // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. — 2014. — № 3. —

С. 203—208. — Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>

2. Офіційний сайт відкритої громадської платформи "Нова Полтава" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nova.poltava.ua/v-ukra%D1%97ni-blizko-90-bagatopoverxivok-potrebuyut-termomodernizaci%D1%97/> (дата звернення 17.11.2019).

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

4. Почтовюк А.Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах [Електронний ресурс] / А.Б. Почтовюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. — 2016. — № 3. — С. 133-140. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2016_3_19 (дата звернення: 17.11.2019).

5. Офіційний сайт "LANDLORD" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://landlord.ua/news/skilky-svit-vytrachaie-na-doslidzhennia-ta-rozrobky-infohrafika/> (дата звернення: 17.11.2019).

References:

1. Duka, A.P. (2014), "Regulation of innovative development of the construction sphere", *Economics: The Realities of Time. Scientific journal*, vol. 3, pp. 203—208, [Online], available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html> (Accessed 17 November 2019).

2. Official site of the open public platform "New Poltava" (2019), [Online] available at: <http://www.nova.poltava.ua/v-ukra%D1%97ni-blizko-90-bagatopoverxivok-potrebuyut-termomodernizaci%D1%97/> (Accessed 17 November 2019).

3. Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), [Online] available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 17 November 2019).

4. Pochtviuk, A.B. (2016), "Financial support for innovation activities enterprises in modern conditions", *Naukovyj visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2016_3_19 (Accessed 17 November 2019).

5. Official site of the "LANDLORD" (2019), [Online] available at: <https://landlord.ua/news/skilky-svit-vytrachaie-na-doslidzhennia-ta-rozrobky-infohrafika/> (Accessed 17 November 2019).

Стаття надійшла до редакції 22.11.2019 р.